

Een wijk, buurt of dorp aardgasvrij maken: hoe organiseer je de uitvoering?

De rol van een buurtbouwbureau / energiepunt / energiehuis

De gebiedsgerichte aanpak is essentieel om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord te halen. Om de uitvoering daarvan op gang te helpen, stellen wij voor om in alle aangewezen gebieden een centraal punt te creëren dat bewoners ondersteunt bij het nemen van maatregelen. In deze notitie schetsen we kort het de relatie met het landelijk kader, noemen we hoe het in lokaal beleid kan landen, en formuleren hoe de organisatie van een dergelijk punt eruit kan zien.

Landelijk kader

Het is de bedoeling dat via de gebiedsgerichte aanpak in 2030 1.500.000 woningen aardgasvrij (ready) worden gemaakt. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat iedere gemeente in de transitievisie warmte aangeeft welke wijken, buurten en dorpen voor 2030 geïsoleerd en/of aardgasvrij worden. Cruciaal in deze gebiedsgerichte aanpak is dat *alle* woningen in een wijk, buurt of dorp worden meegenomen. De transitie kan alleen slagen als alle bewoners en woningeigenaren daadwerkelijk besluiten om mee te werken.

In wijken met woningen van vóór 1995 is energiebesparing een vanzelfsprekend onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak. Het beleid is erop gericht dat alle woningen binnen de wijkgerichte aanpak moeten voldoen aan de nieuwe isolatiestandaard.

Op dit moment is in de meeste gemeenten nog geen sprake van een succesvolle gebiedsgerichte aanpak. Op grond van de huidige ervaringen ligt het voor de hand om te concluderen dat gezocht moet worden naar een combinatie van een voldoende aantrekkelijk betaalbaar aanbod en een besluitvormingsproces dat daadwerkelijke zeggenschap van bewoners combineert met heldere politieke sturing (in de vorm van duidelijke deadlines). Dit is nodig om tot een succesvolle aanpak te komen. Op dit moment zijn daarbij nog de nodige problemen. De financiering is nog niet op orde. De wettelijke vormgeving van een besluitvormingsproces met heldere deadlines en daadwerkelijke zeggenschap voor woningeigenaren en bewoners is nog in ontwikkeling. En dat geldt ook voor de organisatie van de wijkaanpak: de samenwerking tussen de gemeente, het betrokken bedrijfsleven en een eventueel bewonersinitiatief staat nog in de kinderschoenen.

Visie op uitvoering in transitievisie warmte

Op dit moment starten gemeenten met een nieuwe versie van de transitievisie warmte. In dit document worden de wijken, buurten en dorpen aangewezen waar gekozen wordt voor een wijkaanpak die gericht is op het (stapsgewijs) aardgasvrij maken. Belangrijk is om in de transitievisie warmte ook aan te geven hoe een succesvolle gebiedsgerichte aanpak in een wijk, buurt of dorp er zelf uitziet. Wij stellen voor om in de geselecteerde buurten één centraal punt te

creëren waar bewoners terecht kunnen voor ondersteuning bij besparingsmaatregelen en de andere stappen die nodig zijn.

De organisatie

Om een dergelijk buurtbouwbureau / energiepunt / energiehuis daadwerkelijk aan te laten sluiten bij een gebiedsgerichte aanpak, is het belangrijk dat met onderstaande aspecten rekening wordt gehouden.

Uitgangspunten

1. Het besluitvormingsproces van de bewoner/woningeigenaar staat centraal. Woningen nemen geen besluiten. Dat doet de eigenaar.
2. De maatregelen die de bewoner moet nemen, neem je maar één keer. Het gaat om technieken die niet of half bekend zijn en partijen met wie je nooit of niet vaak samenwerkt. Dit betekent dat het hele proces draait om het winnen van vertrouwen.
3. Doel van de uitvoeringsorganisatie is het besluitvormingsproces van de bewoner/woningeigenaar effectief te ondersteunen. Daarbij gaat het om de volgende vragen:
 - a. Hoe ziet de duurzame toekomst er uit voor deze woning in deze buurt?
 - b. Wat moet er concreet in de woning gebeuren? En wanneer?
 - c. Wat zijn betrouwbare bedrijven die de maatregelen kunnen uitvoeren?
 - d. Wat zijn de kosten? Welke subsidies zijn beschikbaar?
 - e. Wat zijn belangrijke aandachtspunten bij de uitvoering waar je rekening mee moet houden?

Betrokken partijen

1. De gemeente.
2. Een bewonersinitiatief of vertegenwoordiging van bewoners.
3. Het lokale/regionale bedrijfsleven. Het is cruciaal dat de oplossingen, waar in het uitvoeringsplan voor is gekozen, daadwerkelijk door meerdere partijen worden aangeboden. Daarbij mag geen sprake zijn van gedwongen winkelnering.
4. Een energieregisseur die woningeigenaren bij het plannen en de uitvoering van maatregelen kan begeleiden.
5. Het warmtebedrijf, indien gekozen wordt voor een warmtenet.

Vereiste kwaliteiten

1. Kennis van de energietransitie, woningen, oplossingen en het lokale netwerk van aanbieders.
2. Kennis van programma's en subsidieregelingen, ondersteuning bij aanvraag van subsidies, koppeling met andere thema's, zoals koeling, lokaal groen en energiearmoede.
3. Betrokkenheid bij de wijk, de buurt of het dorp, kennis van de sociale netwerken en partijen die in de buurt een rol spelen.
4. Communicatiedeskundigheid.
5. Zicht houden op voortgang. In een wijkaanpak gaat ongeveer acht jaar lang ontzettend veel gebeuren aan communicatie met bewoners en aanpassingen aan gebouwen. Om uiteindelijk iedereen in de wijk mee te nemen, is het belangrijk om goed zicht te houden op de klantreis van iedere bewoner en gebouweigenaar. Maatregelen om een gebouw aardgasvrij te maken en alle communicatie die nodig is om de eigenaar mee te nemen, moeten goed bijgehouden worden.

Capaciteit

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft onderzoek gedaan naar de hoeveelheid werk die nodig is voor een succesvolle aanpak. De berekening gaat uit van gemiddeld tussen de 650 en de 950 woningen per wijk. Volgens deze studie is gedurende zes jaar ongeveer twee fte nodig voor de uitvoering.

Leren in de praktijk

Er wordt op verschillende plekken gewerkt met een dergelijk buurtbouwbureau / energiepunt / energiehuis. Een goed voorbeeld is It Enerzjyhûs in Garyp. Vanuit deze locatie werden inmiddels 83 van de 762 woningen in het dorp aardgasvrij gemaakt.

Het is nuttig om beter in kaart te brengen welke voorbeelden er verder al zijn en welke lessen daaruit getrokken kunnen worden. Op basis daarvan kan onderzocht worden of en hoe deze aanpak opgeschaald kan worden.